

Forbindelsen mellem magt og kærlighed i Grundtvigs teologiske univers

Af Ole Nyborg

Ole Nyborg har undervist i gymnasiet i faget religion siden 1975. Han er oprindeligt cand.mag. i historie og kristendomskundskab, men er blevet Ph.D.-studerende inden for teologi på Københavns Universitet. Hans projekt er kærlighedsforståelsen i Grundtvigs prædikener i 1840'erne analyseret med en kognitiv metode.

Indledning

Den danske forfatter og teolog N. F. S. Grundtvig (1783-1872) er i forskningen siden 1960-erne blevet opfattet som en "moderne" tænker, altså som en forfatter der tænker, ligesom vi gør i dag. På den måde er Grundtvig blevet banaliseret. For hvis man læser Grundtvigs tekster, er det tydeligt, at han ikke er moderne. På en lang række områder udgør hans tanker tværtom en kritik af tanker, som vi nutidige mennesker opfatter som selvfølgelige.

Grundtvig afviser tanken om det borgerlige, liberale demokrati. Han hævder, at politikere, som er sat til at styre, bør leve op til deres ansvar og handle kærligt. Den, som Gud har givet et embede, har han også givet forstand. De, som skal have magt over andre, bør være større, bedre, kærligere og klogere. Han hævder, at virkeligheden nødvendigvis er præget af moralske forskelle og social samt moralsk ulighed. Ideerne om frihed, lighed og broderskab fra de store revolutioner i 1776, 1789, 1830 og 1848 gør han grin med og ironiserer over tanken om, at mennesker skulle eje umistelige menneskerettigheder. Han mener, at ethvert samfund og enhver lille jordisk familie bedst kan styres på en faderlig måde. Man kan ikke være et godt menneske uden, at man også har magt over sig selv og kan sætte sin magt og kraft igennem i sin omverden, og at der er en intim sammenhæng mellem faderlighed, magt, kraft, godhed og ret.

Grundtvigs tankeunivers er udpræget før-moderne samtidigt med, at han forholder sig bevidst og eftertænksomt til den fremskridende moderne ånd. På den måde er han en vigtig kilde i studiet af moderniseringen siden det 18. århundrede, og hans tekster - især hans prosatekster - er en guldgrube i undervisningssammenhæng. De fleste af de tanker, som vi i dag har om godhed, kærlighed, moral, kristendom, sekularisering, normer, mennesker, statsmagt og samfund, bliver modsagt af Grundtvig. Teksterne er på den måde både en

provokerende. m
som vi tror på so
nutidig selvkritik

Godhed, magt

En vigtig del af d
hængen melle
som han kalder d
øvrige værker. G
hans sammenkæ
"det levende Ba
stelige og glæde
uopløselige For

Grundtvig ind
"aabenbarer" sin
magt og kærlighe
og kan og bør ce

Grundtvig præ
syv brød (Mark
ken følgende:

*Over saadanne
undre os. th
troer dem. e
gjorde dem. tr
vi see Tegn på*

Grundtvigs tanke
legne faderlige g
være en passer d
ligheden. For nå
langt større og m

Den moderne

Grundtvigs præ
der har bredt s
det ovenstående
frygt, uro eller
er, at samtiden s
hed og af Jesu
magtdemonstrat
kærlighed. og k

provokerende, men også tankevækkende modsigelse, for han anfægter konsekvent det, som vi tror på som moderne mennesker, og på den måde kan han være en ressource for en nutidig selvkritik.

Godhed, magt, kraft, ret og viden kan og bør ikke adskilles

En vigtig del af det teologiske univers hos N. F. S. Grundtvig er hans tanker om sammenhængen mellem kærligheden, magten eller kraften og sandheden eller den sande viden, som han kalder den. Disse tanker findes i rigt mål i hans prædikener, men også i hans mange øvrige værker. Grundtvigs prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840" er et eksempel på hans sammenkædning af "Sandhed", "Kraft" og "Kærlighed". I denne taler Grundtvig om "det levende Baand" mellem "Magt" og "Kærlighed", om "den ligesaa inderlige som trøstelige og glædelige Forbindelse" mellem "Magt" og "Kærlighed" og om "den fuldkomne uopløselige Forbindelse" mellem "Magt" og "Kærlighed" (GPV I, 435, 434).¹

Grundtvig indleder sin prædiken med den betragtning, at når den faderlige autoritet "aabenbarer" sine "underlige Gierninger", er det en samtidig manifestation af den faderlige magt og kærlighed (GPV I, 432). Disse to aspekter af den faderlige gerning er nøje forbundne og kan og bør derfor ikke adskilles.

Grundtvig prædiker over evangelieteksten om bespisningen af de 4000 mand med de syv brød (Markus 8, 1-9). Om denne mægtige gerning siger han i begyndelsen af sin prædiken følgende:

Over saadanne Gierninger læse vi tit at Øienvidnerne forfærdedes, og det maa ei forundre os, thi naar nu Ingen forfærdes over dem, kommer det kun af, at man enten ikke troer dem, eller troer tillige paa Hans [Faderens eller Sønnens] mageløse Kærlighed, som gjorde dem, thi i begge Tilfælde bortfalder naturligviis Frygten, der kun indfinder sig, naar vi see Tegn paa en Overmagt, hvoraf vi snarere vente os Ondt end Godt (GPV I, 432).

Grundtvigs tanke kan forklares således: Når de små og svage konfronteres med den overlegne faderlige gerning, bør de blive slået af frygt eller forfærdelse. En sådan adfærd ville være en passende reaktion og en handle måde, som udspringer af en sand viden om virkeligheden. For når de bliver konfronteret med en sådan magtdemonstration af dem, som er langt større og mægtigere, er der gode grunde til, at de føler frygt eller uro.

Den moderne ånd har adskilt kærligheden fra magten og faderligheden

Grundtvigs prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840" handler i høj grad om, hvordan der har bredt sig en helt upassende ånd i Danmark og i Europa i årene forud for 1840. I det ovenstående citat forklarer Grundtvig situationen med, at tidens mennesker ikke føler frygt, uro eller rædsel. Han forklarer dette forhold på to måder, hvoraf den ene forklaring er, at samtidens mennesker har en bestemt opfattelse af kærlighed, især af Guds kærlighed og af Jesu kærlighed, som bevirker, at de overser det frygtindgydende i den faderlige magtdemonstration. Den anden er, at de handler ud fra en naiv tro på noget, som de kalder kærlighed, og ikke reagerer ud fra en sand eller realistisk viden om den virkelige verden.

Skilt i Katedralen i Malaga: "Her ligger Herren, stilhed, gå ikke bare forbi, hils på ham".

(Foto: Nicoline E. Gregersen)

Grundtvig formulerer i denne prædiken en omfattende samtids- og kulturkritik. Når moderne mennesker konfronteres med den naturlige og nødvendige faderlige autoritet, reagerer de irrationelt. Dvs. enten med en uværdig "slavisk" og blind underkastelse, eller de søger på en irrationel måde at tilintetgøre den naturlige og nødvendige faderlige overmagt. Med det sidste udtryk refererer Grundtvig til de voksende liberale politiske bevægelser i Danmark og i Europa efter julirevolutionen i 1830:

Vor Tids Mennesker har sædvanlig en Frygt for Alt Mægtigt, der grændser til det Latterlige, saa hvor Over-Magten, som hos Jordens Konger og Fyrster, er øiensynlig, der enten kaste de sig sædvanlig i Støvet for den, eller stræbe med samlet Styrke at nedbryde den (GPV I, 432-433).

Grundtvigs tanke i denne prædiken er, ligesom senere i *Den christelige Børnelærdom* 1855-1861, at der er en nøje og uløselig sammenhæng mellem kærlighed og magt. Det, som er ulykken hos samtidens mennesker, er, at de "sædvanlig" adskiller og modstiller magt og ret eller magt og kærlighed. Men ifølge Grundtvigs tanke skal mennesker netop ikke adskille magt og ret eller godhed og magtbesiddelse, men snarere tværtom indse, at disse størrelser dybest set udgør en enhed:

Hvad Gud har sammenføjet, skulde Mennesket aldrig adskille; men det er dog sædvanlig skedt og skeer endnu med Herrens Mirakler, saa hvor man endnu kommer dem ihu, betragter man dem sædvanlig kun fra den ene Side, enten som Vidnesbyrd om Hans Almagt, eller som Tegn paa Hans Menneske-Kiærlighed, istedenfor at de skal være os et Speil for begge Dele, hvori de sammensmelte til Eet, ligesom de er Eet i Ham (GPV I, 433-434).

Grundtvig taler i sin prædiken både om den himmelske og den jordiske verden, hvor der gælder de samme regelmæssigheder og love. I det følgende citat taler han om de guddommelige egenskaber, men andre steder i sin prædiken omtaler han de jordiske forhold med helt tilsvarende udtryk. Hans tanke er, at den højeste værdi udgør en enhed, der ikke

kan deles. men den er de stør danner en uo samlet figur: t heden og kæne guddommelige fra magten og Grundtvig ved lighed", "Goc

Men hvad saaledes ene og sam og Hellighe Sandhed er og stirrer e Guddoms-Intet i Grun

Den jordiske

Grundtvig op

- Hvis kærlig
- Hvis man ik
- Hvis kærlig
- Hvis man i
- Hvis en så
- undergivet
- godkender

Den sande k spekt, når de af en vis æng kærlighed. na for den sand kærlighed - o

Kærlighe prædiken 17 som man fr en "Nidkiæ skal ikke els af en ond ån

Den hers at mennesk

kan deles, men ansues ud fra tre forskellige synsvinkler. Kraften, sandheden og kærligheden er de størrelser, som ligger inden i hinanden som koncentriske cirkler, der til sammen danner en uløselig enhed. Godheden, magten og den sande viden udgør de tre sider i en samlet figur; trekanten. Grundtvig taler her om de tre størrelser kraften eller magten, sandheden og kærligheden på samme måde, som han taler om Treenigheden i artiklen "Den guddommelige Treenighed" i Den christelige Børnelærdom. Kærligheden bør ikke adskilles fra magten og kraften eller fra sandheden eller den sande viden om verden. Det illustrerer Grundtvig ved at forklare den sande kærlighed i form af udtrykkene "Retfærdighed", "Hellighed", "Godhed" og "Barmhjertighed":

Men hvad jeg idag med Guds Naade vil lægge eder paa Hjerter, er at vi aldrig maae saaledes adskille Guds Egenskaber, at vi glemme, de udgiør kun i og med hinanden den ene og samme Guddommelighed saa Hans Almagt og Alvidenhed, Hans Retfærdighed og Hellighed, Hans Godhed og Barmhjertighed, fattes aldrig hinanden, men at ligesom Sandhed er Sjælen, saaledes er Kiærlighed Livet i dem alle; thi naar man glemmer det, og stirrer enten paa Almagten, paa Retfærdigheden, paa Naaden, eller nogen enkelt Guddoms-Egenskab alene, da forblinder man sig selv, og skaber sig en Afgud, som er Intet i Grunden (GPV I, 434).

Den jordiske og himmelske faderlige kærlighed er opdragende og stiller krav

Grundtvig opstiller i det ovenstående citat en række betingelser.

- Hvis kærlighed skilles fra magt og kraft, er der ikke tale om nogen sand kærlighed.
- Hvis man ikke har kraft og magt, kan man ikke være et godt menneske.
- Hvis kærlighed ikke udspringer af en sand viden, er der ikke tale om en sand kærlighed.
- Hvis man ikke er erfaren, forstandig og vidende, kan man ikke være et godt menneske.
- Hvis en såkaldt kærlighed ikke er underordnet en sand forståelse af verdens børn som undergivet synden, svagheden og elendigheden, er en sådan kærlighed kun en passiv godkendende "Abekiærlighed", som Grundtvig siger det i andre af sine prædikener.

Den sande kærlighed skal være opdragende. Hvis mennesker ikke gribes af frygt eller respekt, når de konfronteres med den faderlige magt og kraft, eller hvis mennesker ikke gribes af en vis ængstelse eller ærbødighed, når de ser og erfarer den sande, mægtige, faderlige kærlighed, har de ikke forstået det, som de har oplevet. Guds kærlighed, som er et udtryk for den sande kærlighed, er frygtindgydende, og bør derfor også – som enhver faderlig kærlighed – opleves af de små og svage som udfordrende, respektindgydende og krævende.

Kærligheden kan ikke adskilles fra erfaring, oplysning og viden. Grundtvigs tanker i denne prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840" hænger således sammen med en række tanker, som man finder i hans øvrige tekster. Kærligheden er kun sand, hvis den hænger sammen med en "Nidkiærhed" for og en vilje til at fremme det gode, gavnlige og sande. Det onde i verden skal ikke elskes. Det skal bekæmpes og overvindes. Gud elsker ikke "Verden", for den er drevet af en ond ånd, og verden hader og stræber efter at overvinde lyset, sandheden og godheden.

Den herskende vildfarelse, som breder sig i Danmark og i Europa omkring 1840, består i, at mennesker er begyndt at tro, at de ikke kan eller bør stole på de faderlige autoriteter,

og at magt, ret og godhed er helt adskilte størrelser. Heroverfor fremhæver Grundtvig det kristne evangelium, som fortæller os, at der findes en inderlig, trøstelig og glædelig indre sammenhæng mellem magt og kærlighed. Dette evangelium er trøsteligt for de små og svage, fordi det fortæller dem, at de kan stole på de store og mægtige:

Og hvad der nu baade i Anledning af Dagens Evangelium, og de herskende Vildfarelser ligger os nærmest, det er den ligesaa inderlige som trøstelige og glædelige Forbindelse mellem Guds Almagt og Menneske-Kiærlighed (GPV I, 434).

Grundtvigs kritik af det tiltagende faderløse samfund

Det moderne menneske har mistet forståelsen for den vidunderlige sammenhæng mellem magt og kærlighed. Det gælder ifølge Grundtvig både de sande kristne og verdens børn. Grundtvig taler om moderniteten, oplysningsfilosofien og dens politiske tænkning.

Derfor er tiden ifølge Grundtvigs prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840" præget af en tydelig svaghed, svækkelse, vaklen, forvirring, skepsis, modløshed og usikkerhed:

Ja m. V. [mine Venner] hvad enten vi betragte Menneskens Børn i Almindelighed eller dem i Særdeleshed, der frivillig bekiende Tro paa Jesus Christus, som den levende Guds Søn, da er det klart, at det levende Baand baade mellem Faderens og Sønnens Almagt og Menneske-Kiærlighed er brustet for deres Øine, saa enten stirre de udelukkende paa En af Delene eller skifteviis paa dem Begge, og deraf reiser sig paa den ene Side Størstedelen af den aabenbare Vantro, og paa den anden Størstedelen af den ligesaa aabenbare Vaklen og Modløshed, vi møde ved hvert Skridt i Aandens Verden (GPV I, 434-435).

Aldrig tidligere i verdenshistorien har der været en sådan modstand imod den faderlige overmagt, som ifølge Grundtvig er nødvendig for ethvert samfund. Selvklogskaben, selvhøjelsen og selvrådigheden, som i fædrenes dage blev betragtet som en last, og som man stræbte efter at bekæmpe igennem en sund opdragelse, bliver nu i den moderne verden opfattet som en dyd:

Der har nemlig aldrig været nogen Tid, da man i Almindelighed havde en saadan Gru for enhver afgjort Overmagt, som i vore Dage, og vel kommer det ei sjelden af den Selvraadighed man ei længer bekæmper som en Last men oplækker som en Dyd (GPV I, 435).

Det moderne menneske er præget af en umandig, svagelig og sygelig mistro til alle naturlige faderlige autoriteter uanset, om det drejer sig om de guddommelige eller de jordiske, samfundsmæssige og politiske autoriteter:

Men den [den almindelige Gru for enhver afgjort Overmagt] har dog nok sin Hoved-Grund i den Alderdoms-Svagthed, og Frygtsomhed, hvoraf Menneske-Slægten nu øiensynlig lider; thi der har været andre Tider paa Jorden da Selvraadigheden var anderledes stærk, uden at man dog enten sporede den Gru for al klar Overmagt baade aandelig og legemlig, baade i Himlen og paa Jorden, ja, selv for det blotte Skin deraf.

Sidealter med
(Foto: Nic...

Det moderne

Det moderne
"slaviske" fr
kommer af e
på to måder
kaster sig e
paa Frihed

er Grundtvig det
 gædelig indre
 for de små og
 Vildfarelser
 Forbindelse

menhæng mel-
 stene og verdens
 politiske tænk-

1840" præget af
 kerhed:
 Almindelighed el-
 som den levende
 Sønnens
 stirre de ude-
 ser sig paa den
 Størstedelen af
 at i Aandens

den faderlige
 og skaben, selv-
 en last, og som
 den moderne

en saadan
 et sjelden af
 ækker som en

stro til alle natur-
 er de jordiske,

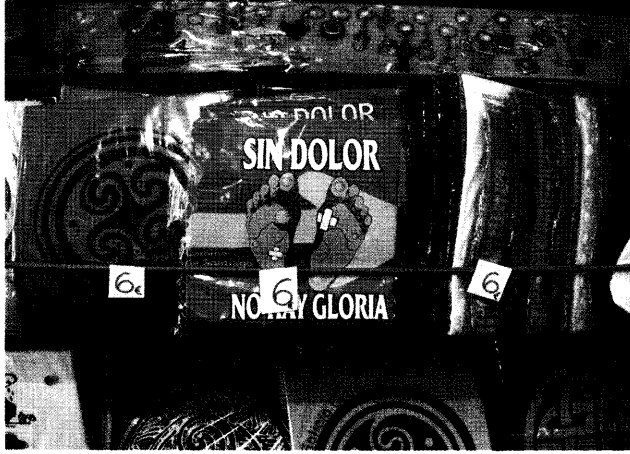
sin Hoved-
 Sægten nu øi-
 greden var an-
 ermagt baade
 Skin deraf.

*Sidealter med Den Sorte Madonna i Katedralen i Santiago de Compostela.
 (Foto: Nicoline E. Gregersen)*

Det moderne menneskes forhold til samfundets magtudøvere

Det moderne menneske anno 1840 er ifølge Grundtvigs prædiken blevet et offer for den "slaviske" frygt for magten og faderligheden. Denne sygelige, umandige, slaviske frygt, som kommer af en falsk forståelse af den guddommelige og den jordiske virkelighed, viser sig på to måder. Den viser sig i det forhold, at moderne mennesker blindt og uværdigt underkaster sig enhver tyrannisk magthaver, og den viser sig lige modsat i "det almindelige Skrig paa Frihed". De stadigt mere dominerende politiske liberale kræfter hævder, at borgerne

T-shirts på det lokale marked i Santiago de Compostela: "Uden smerte ingen frelse".
(Foto: Nicoline E. Gregersen)

er nødt til at beskytte sig imod den herskende overmagts misbrug. Grundtvig kritiserer de liberale kræfter for helt at overse den inderlige sammenhæng mellem magt, godhed og kærlighed i det landsfaderlige styre. De moderne politiske oppositionsfolk har helt mistet tilliden til den faderlige styreform. Et godt eller idealt samfund er ifølge Grundtvig et samfund, som er præget af retfærdighed, fred og glæde, og det forudsætter en faderlig regering og undersåtternes tro, tillid og kærlighed til denne. De tendenser, som Grundtvig kan se brede sig i samtiden, er i færd med at gøre det danske samfund og de øvrige europæiske samfund til et helvede præget af den "slaviske" mentalitet, selvklogskaben, selvrådigheden og mistroen og hadet til faderligheden:

Denne slaviske Frygt ved hvert Glimt af afgjort Overmagt, der vel er modbydeligst hos dem, den driver til at fornægte al Overmagt i Aandens Verden [og] hade og undergrave al synlig Overmagt i Legemets Verden, men er dog ogsaa sørgelig nok hos dem, der skiælvende kaste sig i Støvet overalt hvor de see, eller formode Overmagt, denne slaviske Frygt, som er den sande Kilde til det almindelige Skrig paa Frihed og paa meer og meer Sikkerhed mod Overmagtens Misbrug, den er det ingen Sag at gjøre latterlig, men synes en Umuelighed at helbrede, og dog maa den helbredes, hvis Jorden ei skal forvandles til et Helvede for os Alle, med Graad og Tænders Gnidsel, eller dog med stum Fortvivelse, og Gud være lovet, endnu er der Kraft til Lægedom hos Jesus Christus, Lægedoms-Kraft i Hans Ord og Evangelium for alle menneskelige Sygdomme, saa de ikke skal være til Døden, men Guds Søn æres ved dem (GPV I, 435).

Kristendommen indeholder normerne og idealerne for det gode samfund

Kristendommen indeholder de værdier og tanker om det ideale samfund, som lige nu i 1840 kan frelse Danmark ud af dets samfundsmæssige, mentale, moralske og politiske krise. Ifølge Grundtvigs prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840" kan det moderne samfunds krise kun løses ved, at det kristne evangeliums værdier vedrørende faderligheden og den trøstelige og inderlige sammenhæng mellem magt og kærlighed bliver almindelig udbredt i samfundet. Kun ved hjælp af det kristne evangelium kan der dæmmes op for den fremvok-

sende sygelige
måde en politisk
kristne evangelium
stræber efter de
kærligheds-ang
holder en kærte

Kærligheden
lige frygt og
de små og svage
vil de komme fra
kæmpe, som har
over sin hustru
at hvis de små
for overmagten
kan den stærke
teskab kan
passende frygt
en faderlig
stole på, at det
vel som det kristne
en inderlig

Og den Læge
tilbunns hos
ynkes her
Almagten er
at helbrede
alle Mennesker
saaledes om
Kiøn med de
at Kiørlig
Slægt træffe
Enhver af de
og elske m

Den "Trældoms
1840", er den fr
mellem ret og
stisk for træ
ind, at de er tr
de legitime m
de små og svage
kærlige fader
ler, føler og træ

sende sygelige og umandige selvrådighed og selvklogskab. Grundtvig formulerer på denne måde en politisk teologi for Danmark og Europa i midten af det 19. århundrede. Kun det kristne evangelium kan give de små og svage en fornyet tillid til, at samfundets magthavere stræber efter det fælles bedste og efter at gavne de små og svage i samfundet. Det kristne kærlighedsevangelium har ifølge Grundtvigs prædiken et stærkt politisk potentiale og indeholder en klar teori om de mest centrale værdier i det gode samfund.

Kærligheden driver frygten ud. Grundtvig taler i sin prædiken om den svagere parts naturlige frygt og rædsel for den stærkere part både i de himmelske og i de jordiske forhold. Hvis de små og svage igen kan komme til at stole på og have kærlighed til de store og mægtige, vil de komme fri af deres frygt for overmagten. Enhver fader er over for sin søn en mægtig kæmpe, som han har en naturlig overmagt overfor. En ægtemand har en naturlig overmagt over sin hustru, og enhver konge har en naturlig overmagt over sit folk. Grundtvigs tanke er, at hvis de små og svage - såsom det svagere køn eller en konges undersåtter - lever i en frygt for overmagten, er det for så vidt naturligt og rationelt. Som han siger i det følgende citat, kan den stærkere part til enhver tid "knuse" den svagere. Et godt samfund eller et godt ægteskab kan ikke bestå uden, at undersåtterne eller den svagere part føler en sådan naturlig og passende frygt. Men erfaringen viser ifølge Grundtvig, at en hustru kan stole på, at der findes en faderlig velvilje, selvpofrelse og uegennyttighed hos hendes ægtemand, og at et folk kan stole på, at det har en landsfaderlig konge, som stræber efter at gavne sit folk. Erfaringen - så vel som det kristne evangelium om kærligheden - fortæller os, at der på den måde eksisterer en inderlig, glædelig og trøstelig sammenhæng mellem magt og kærlighed:

Om den Lægedoms-Kraft, som skal helbrede Trældoms-Frygten, i en vis Grad hos Alle og tilbunds hos hans sande Troende det er Kiærligheds-Ordet paa Almagtens Læber: mig ynkes hjertelig over denne Skare. Ja m. V. [mine Venner] at den eneste sande Overmagt, Almagten er menneskekærlig, det er en Sandhed som kun behøver at blive levende, for at helbrede alle Christne for Trældoms-Frygten, og for at neddæmpe den saavidt hos alle Mennesker med Hjerter, at det daglige Liv kan tilbagevinde sin tabte Rolighed; thi saaledes omgaaes jo under alle Himmelegne de Svage med de Stærke, og det svagere Køn med det Stærkere, som har afgjort Overmagt, uden al Frygt, naar de blot troe at Kiærlighed er forenet med Magten, og saaledes vandrede vore Fædre fra Slægt til Slægt trygge for deres Konges Ansigt, skøndt han med sin Enevolds-Magt kunde knuse Enhver af dem, thi de troede paa Hans Kiærlighed, de modtog mange Beviser derpaa og elskede Ham igien og Kiærlighed driver Frygten ud (GPV I, 435-436).

Den "Trældoms-Frygt", som Grundtvig taler om i sin prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840", er den frygt, som vi finder hos agenter, der ikke forstår den inderlige sammenhæng mellem ret, godhed, magt og kærlighed. Trældomsfrygten er den frygt, som er karakteristisk for trælle og slaver. De fleste eller mange af den danske konges undersåtter bilder sig ind, at de er trælle. De har gjort sig selv til trælle eller ofre, og de har mistet tilliden til, at de legitime magthavere er gode, kærlige og velgørende, som udøver magten for at gavne de små og svage. Det moderne menneske tror, at magthaverne er dets fjende og ikke dets kærlige fader og er derfor angst og mistroisk over for dem, som udøver magt. Det handler, føler og tænker på en "slavisk" måde, altså som en slave over for sin herre. Årsagen er,

gode samfund

fund som lige nu i
ke og politiske krise.
moderne samfunds
der gneden og den
a mndelig udbredt i
co for den fremvok-

at det moderne menneske ikke længere tror på den inderlige sammenhæng mellem kraft, magt, viden og godhed eller kærlighed. De tror ikke længere på, at de, som sidder i højheden og udøver overmagten, er i besiddelse af en højere godhed, kærlighed og viden.

Undersåtterne eller de svagere agenter er ifølge Grundtvig ikke trælle, men de bilder sig ind, at de er trælle. De lever altså i en falsk bevidsthed. Derfor føler, tænker og handler de helt upassende, irrationelt og selvødelæggende. Det moderne menneske er blevet et ulykkeligt offer for den "slaviske" tænkemåde og for den "slaviske" gru og frygt for "Overmagten". Kærligheden er i Grundtvigs prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840" det modsatte af den "slaviske" tænke-, føle- og handlemåde. Den "slaviske" mentalitet fører til selvklogskab, selvophøjelse og selvrådighed, altså til ukærlighed.

Grundtvig slutter sin prædiken "7de Søndag efter Trinitatis 1840" om den inderlige og trøstelige sammenhæng mellem magt og kærlighed således:

Og kan Forbindelsen mellem Magt og Kiærlighed hvor den dog aldrig kan blive fuldkommen eller ganske sikker, berolige enhver af os, skulde da ikke den fuldkomne uopløselige Forbindelse mellem Guds Almagt og Menneske-Kiærlighed ikke berolige os alle, ei blot over Guds Almagt, men tillige over al Magt i Verden, som staaer i den Almægtiges Haand, ligesom Troen paa Enevoldskongens Kiærlighed beroliger os over Magten hos hans Tjenere og Embedsmænd! (GPV I, 436).

Sammenfatning

N. F. S. Grundtvig er den danske forfatter, som i det 19. århundrede mere end nogen anden gik til angreb på moderniteten og moderniseringen. Han kritiserede tidens voksende moralske opløsning, egoisme, hensynsløshed, ukærlighed og grådighed. Han kritiserede det borgerlige demokrati og den økonomiske og politiske liberalisme for kun at gavne de økonomisk store og mægtige. Det fremstormende individualistiske, liberale og kapitalistiske samfund var ifølge Grundtvigs opfattelse i færd med at nedrive alle kærlighedens bånd og derved næsten at umuliggøre den menneskelige godhed og kærlighed. I forhold hertil kæmpede Grundtvig for at bevare centrale værdier fra det gamle feudalistiske samfund. Han forsvarede en form for kollektiv ansvarlighed, social-konservatisme og anti-liberalisme med en stærk understregning af den vigtige rolle og det tunge ansvar hos statsmagtens udøvere. Ud fra et nutidigt synspunkt er det ikke svært at se svaghederne i mange af Grundtvigs konkrete formuleringer, men hans meget omfattende kritik af moderniteten og moderniseringen er enestående i det 19. århundrede og kan stadig være en tankevækkende inspiration i en nutidig kulturdebat.

Noter

¹ 436 – GPV = Jette Holm (ed.), Grundtvig. Prædikener i Vartov I-VII 2003, 2007

De fleste af Grundtvigs tekster kan findes digitalt på adressen: <http://Grundtvig.dk> - > [menu:]

Hvem er Grundtvig - > [menu:] Søg i Grundtvigs tekster. - Her kan søges efter en række kriterier:

titel, søgeord, årstal og genre. Systemet er særdeles anvendeligt i en undervisningssammenhæng.

NYT O

Stær

Aarhus U
inden for
Institut fo

Vi glæde

Læs me

AARHU

Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF

Religion

2012 · NR. 2 · JUNI